

GYŐR

JUBILÁRIS PÜSPÖKEI

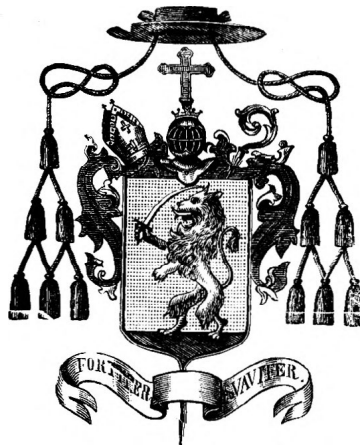
IRTA

RUSCHEK ANTAL

ESPERES-PLEBÁNOS

BUDAPEST

1896

NAGYMÉLTÓSÁGÚ ÉS FŐTISZTELENDŐ

GOMBAI ÉS MARCSA-MAGYARI

ZALKA EV. JÁNOS

GYŐRI MEGYÉS PÜSPÖK ÚR,

Ő SZENTSÉGE TRÓNÁLLÓ FŐPAPJA, Ő CS. ÉS AP. KIR. FELSÉGE V. B. T.
TANÁCSOSA, RÓMAI GRÓF, A HITTUDOMÁNYOK DOKTORA, STB. STB. STB.

PAPPÁ SZENTELTETÉSÉNEK

ÖTVENÉVES ÉVFORDULÓJA ÉS ARANYMISÉJE

ALKALMÁBÓL ÉS EMLÉKÉRE.

Az elhaló ezredév utolsó szemhunyasakor, s az ébredő
ujabb ezer év legelső pillantásakor, fönséges, tiszta, szent
áldozat illata száll a magasba . . .

A magyar püspökök legidősbje áll, a legelső magyar király
alapító keze és Nagyasszonyunk oltalma által szent oltár
előtt, — s Hádur véráldozata helyett, — aranyáldozatot mutat
be a békeség Istenének.

Ime, — az újabb ezredév bekezdő jelenete, — a millen-
niumi ünnep szeplőtelen, hajnali imádsága . . .

Ki az elmúlt ezer évnek tizenharmad-részét élte át, mint
a jubiláló nemzet hívséges fia, — huszad-részét, mint a magyar
katolikus egyház fölszentelt papja, és harminc egy-nehányad
részét, mint szent István örökének, a győri püspökségnek
apostola, — midőn már-már alkonyatra hajló életének arany-
áldozatát mutatja be, — az agg főpap multak tapasztalásaival
gazdag s jövőbe látó lelkének hálaadó imádsága, ott a
magyarok Nagyasszonyának oltára előtt, méltán mehet ünnep-
kezdő könyörgés számba, a nemzeti élet új korszakának, az
Isten békéje évének hajnalhasadtán.

¶ hosszú élet, Isten nagy ajándéka és áldó jutalma.

¶ napok hosszúságát, az élet esztendeit és a békeséget ígérte Isten azoknak, kik nem feledkeznek meg törvényéről és szívökben megőrzik parancsait. Péld. 3, 1. 2.

«Az Úr félelme megszorítja a napokat.» Péld. 10, 27.

«Mivelhogy bennem bízott, megoltalmazom és meghallgatom őt; megdicsőítem és betöltöm hosszú élettel.» Zsolt. 90, 14. 15. 16.

De ama parancsolatát, mely a legünnepesebb formában, kőtáblán adott törvényei között is választott helyen áll: «Tiszteljed atyádat és anyádat,» különösen megerősítette Isten e jutalom ígérete által: «Hogy hosszú életű lehess a földön».

¶ főpapot, ki im korban előrehaladóttan lép hála áldozatának aranytól díszes oltára elé, nem e jutalom reménysége készíteté, hogy szívében megőrizze s híven betöltse Isten törvényeit: szeresse szülőit, bizzék Istenében és félje őt, — hanem, azt gondolom inkább, a hosszú élet jutalmát neki, éppen ez élethosszabbító törvények hívséges megtartása szerezte meg.

Mennyei Atyjába, s az ő gondviselő oltalmába vetett istenfélő bizodalma örködött a főpap ajka, szíve, gondolkozása, egész élete fölött.

¶ krisztusi szeretet szava által Anyánkul adott szent Szűzhöz való ragaszkodás, gyengéd szívének mindenkor való öröme és boldogsága.

¶ a fiától fájdalmát az anyaszentegyház soha sem szenvedett, — hanem inkább hitének erőssége, értelmének fénye,

szívének melege, főpapi lelkülete által, ez anya csak örömkben és dicsőségben gazdagodott.

Az egyház feje, a szent Atya iránt, mindenkor fiui szeretetet és hódoló tiszteletet tanusított a püspök.

Jó szülőit tisztelettel megbecsülte, e lékezetöket megőrizte. Irántok való szeretetének verőfényes melegét nem engedte elfogygni a hanyatló életkor napjaiban sem.

Gyermeki tiszteletét kiterjesztette a magyar kereszténység atyja, Szent István király áldott emlékére is. A szent király iránt való hódolatát minden időben, de különösen szentté avatásának nyolcszázados évfordulóján hozott nagy áldozataival bizonyította.

Szent István koronájának örököse, a haza atyja, a magyar király iránt törhetetlen alátvalói hűséggel viseltetik a győri püspök, ki immáron egyedül élő, a haza atyjának koronázó ünnepén résztvevő püspökök sorából.

Gyermeki szeretetének még egy rokonérzése köti le szívünket. Az ő jó Őra, jötevő Atyja, a boldogult Scitovszky primás iránt való gyengéd kegyelele, — kinek emlékezetét még ma is a hála sok, sok mementójával köszönti. Nemkülönb a nevelő édes anyjává lett esztergomi főmegye is, melynek igazi anyai jóindulatát, aranymiséjére már kiadott főpásztori körlevelében is gyengéd hálával emlegeti.

Mivel tehát aranymisés főpásztorunk élete minden napjain át, szent bizodalom és Isténfélelem közt őrzik meg szívében Isten törvényeit, s azok közt a szülő-szeretés szent parancsolatát: ki csodálná, hogy az ígéreteiben hűséges Isten

is megtartá igéjét, és a hosszú élet ajándokával jutalmazta meg hív szolgáját.

Közel hetven azok száma, kik Zalka püspök előtt ültek a győri püspöki széken.

Ezek közül azonban csak kevesen érhatték el püspöki kormányzásuk huszonötödik évét, — még kevesebben ünnepelhatték meg papi áldozatuk félszázados jubileumát.

Aranymisés főpapunk intő szava s buzdító példája tanított minket forgatni a történet tanító lapjait.

Ihletett ajkáról akárhányszor hangzott papsága előtt a történet ismeretének dicsérete, — s kutató szelleme szívesen fáradozott a történetírás szolgálatában.

E buzdító példát követve, a győri püspökök kilencszázados sorozatából kikeresztük azokat, kiket szintén a hosszú élet isteni áldása, s e mellett, akár a huszonöt éves püspöki kormányzás ezüstje, akár a félszázados áldozó papság aranya díszesít.

Zalka püspököt mind e két jubileum: ezüstjével, aranyával, megajándékozta a jutalmazó jó Isten.

E két örömnép szymbolumát pedig, az ezüst pásztorbotot s az aranyáldozat kelyhét, jubiláló püspökének, kezébe adta papjainak, hívó népének lángoló szeretete.

Hi mi az ezüst pásztorbot ünnepéig, püspökünk életében történetté vált, elbeszeltük az első ünnep örömei között.

Tovább folytatjuk immár elbeszélésünket, — az arany áldozatkehely korszakáig.

A jövő pedig Isten kezében van!

Elősoroljuk kétszeresen jubiláris főpásztorunk püspök-elődjeinek lajstromából azok nevét és püspöki kormányuk egyik-másik adatát is, kiket egyik vagy másik jubileum áldásában, Isten kegyelme — a mi tudomásunk szerint — részesített.

E tekintetben művünk nem forrásmunka.

A mit elbeszélünk, a mások tanultságának és tudásának folyó vizéből merítettük, a forrás-vízzel, egyszer-másszor, talán kavicsot is emelgetve.

De a mikor a mi aranymisés Főpapunkról beszélünk, — mintegy ama szellemi kutforrásnak tanubizonytságot tevő köveit rakjuk egymás fölé, melyek közül mindnyájunk gyermeki szeretetének, hívséges ragaszkodásának, hódoló tiszteletének, — hízogó szótól ment igazságszeretetének tiszta vizei csergedeznek, — minden következő idők főpásztorai, papjai és hívői javára egyaránt.

Te pedig, Aranymisés Főpásztorunk, Püspökünk, Hívtánk, — bocsásd meg gyermekeidnek, ha az egyébként a szív korlátai között élő szeretet ma kifelé tör és beszédessé válik.

Hisz magad is ismered a szeretet e törvényét.

«Leggyengédebb fiui szereteted, mély tiszteleted és kész hódolatod, őszinte bizodalommal» közeledett egykor életkorod delén, aranyáldozatát ünneplő jó Úrad szívéhez s bemutatta neki azt, a mit tollad, vagy inkább, a szíved megalkotott.

Engedd tehát, hogy mindazon híveid és papjaid helyett és nevében, kiknek szeretete, tisztelete és hódolata kéretlenül is szíves örömmel növeli az igaz érzés előtörő szavának erejét, — egy emberöltő után, — a Magad aranyáldozatod ünnepén, — püspöki trónusod, főpapi oltárod, atyai szíved elé tessesem le e munkát, melyet a hálás, fiui szeretet követelő ereje alkotott és bocsát világgá.

Megcsókolom püspöki kezedet, mely áldó hatalomra felszentelt, követem pásztorbotodat, mely az igazság útján átvezet, kérem Hívtái áldásodat, — mely Isten kegyelmének legyen záloga.

GYŐR JUBILÁRIS PÜSPÖKEI.

I.

MODESTUS.

Bár kutató szemünk elől a borús hajdan homályába vész is a győri püspökség és egyházmegye történetének kezdete, a székesegyház eredése, a történetirók általános és megokolt véleménye mégis, hogy a győri püspökséget, az első tíz püspökség között, első szent királyunk alapította, a győri székesegyházat a mennybe felvitt boldogságos Szűznek, a magyarok Nagyasszonyának tiszteletére ő építette.

Megegyeznek a történetirók abban is, hogy a győri püspökségnek, szent István királysága idején, Modestus volt főpásztora, s bár egykorú okiratok tanúsága híjján nem állítják is föltétlenül, hogy Modestus volt első püspöke Győrnek, az ősi hazai történetírás ma ismert forrásaival nem ellenkezik, ha a győri egyházmegye első főpásztorául Modestust tiszteljük.

A szigorú történeti kritika Modestus főpásztori kormányzásának tartamát nem határozhatja meg.

Tudjuk róla, hogy 1019-ben szent Hadrián templomát szenteli fel.

Nevét olvassuk a bakonybéli monostor alapító levelén. 1047-ben részt vesz I. András király koronázó ünnepén. Pray, Modestus püspöki kormányzása idejét 1009-től 1051-ig számítja, s ekkép 42 évre terjeszti ki.

Modestust tehát nemcsak Győr-egyházmegye jubiláris püspökei közé sorozhatjuk, hanem aranymisés áldozópapnak is tarthatjuk.

A győri püspökséget ugyanis a szent király legtöbb történeti valószínűséggel jóval 1009 előtt, ha nem 1001-ben alapította.

Modestus tehát, ha valóban első püspöke volt Győrnek, már 1009 előtt püspök volt Győrött, s csak néhány évet kell püspöksége éveihez számítanunk, hogy személyét az áldozópapság aranyfényében szemlélhessük.

II.

II. MIKLÓS

1308—1336.

Modestus után hosszú három századon keresztül, az Árpádházból származott összes királyok kormánya alatt nem ült jubiláris püspök a győri püspöki széken.

II. Miklós 1308-tól 1336-ig, tehát huszonnyolc éven át kormányozta a győri püspöki megyét. Régibb történetirők II. Miklós püspök kormányzását 1308-tól 1318-ig terjedő időre teszik. Utána I. Kálmánt szerepeltetik 1318-tól 1320-ig, ez időtől 1336-ig III. Miklóst említik, kinek halála után 1336-tól II. Kálmánról beszélnek.

Dr. Szely Lajos, jelenleg győri apátkanonok, az 1877. évi győregyházmegyei névtárban, a győri püspököknek szigorú történeti kritikával készült lajstromát közli, melyben kimutatja, hogy II. Miklós püspök 1308-tól 1336-ig, s utána Kálmán püspök állt Győr-egyházmegye élén.

Gentilis biboros és pápai követ megemlékezik róla 1308. év november 27-én írt levelében, melyet Péterfy a Vatikán levéltárában talált meg.

Egykorú okiratok többször említik nevét.

Jelen van Róbert Károly koronázásán 1309-ben.

Részt vesz a Gentilis biboros által Pozsonyban 1309-ben tartott nemzeti, s az ugyanazon évben Tamás érsek által Udvardra egybehívott tartományi zsinaton, mely a déli és esti harangszót rendelle el a szent Szűz tiszteletére.

Jelen van a püspököknek 1318-ban Kalocsán tartott gyülekezetén is, hol a Csák Máté-féle s egyéb támadások ellen ünnepies esküvel egyesülnek, érdekeik közös erővel való védelmére.

1318-ban Rákoson tartózkodván, megerősíti a kismartoni templomnak engedélyezett bucsúkat; valamivel később a Zelestei családnak magánkápolna használatára jogot ad.

Megalapítja 1321-ben a jenői, másképp a Mária Magdolnáról nevezett tornai vagy túskevári monostort, a paulinus szerzetesek számára.

Thelegdy egri püspök felszentelésén Temesvárott van, 1323-ban.

Az ő kormányja alatt élt a domonkosiak győri házában boldog Csáky Móric, domonkosi szerzetes, ki a szentség hírében 1330 március 20-án halt el. Temetését rengeteg nép részvételével, Miklós püspök végezte.

III.

KÁLMÁN

1338—1373.

Kálmán, Róbert Károly természetes fia, már 22 éves korában jutott a győri püspöki székre, melyet 35 éven át birtokolt.

Bőkezű adományok jelzik kormányzását.

Sabariában 1360-ban megalapította a minoriták zárdáját.

Köpcsén mellett fekvő Körtvélyes tizedeit a győri őrkanonoknak, a lovász-patonai tizedeket a győri székeskáptalan éneklőkanonokjának adományozta.

1365-ben megerősíti az Üdvözítőről elnevezett pápóczi prépostságot s mint külön kanonoki stallumot a győri székeskáptalanba, örök időkre bekebelezi.

IV.

HÉDERVÁRI I. JÁNOS

1387—1415.

A győri székeskáptalan levéltárában őrzik, az 1391 október 31-én, a győri bíró és esküdtek előtt kelt s pergamenre írt adásvevési szerződést, melyben Hédervári János püspök, mint vevő, és Mihály volt győri bíró, mint eladó szerepelnek.

János püspök részt vett a politikai életben is.

Mikor Zsigmond király a szepesi városokat Ulászló lengyel királynak 37 ezer márkáért elzálogosítja, a záloglevelen ő is tanúképpen szerepel.

Kanisai János, esztergomi érsekkel együtt kiküldetést nyer, hogy a szepesi városok ügyében keletkezett pört, a lengyelekkel elintézzék.

Ugyancsak Kanisaival fogságba is kerül, mert nem engedelmeskedik Zsigmond király akaratának, hogy IX. Bonifác pápától elpártolva, XIII. Benedek pápát tiszteljék az egyház törvényes feje gyanánt.

V.

ERDŐDI BAKOCZ TAMÁS

1486—1497.

Bakocz (Bakács) Tamás — Fraknói könyve szerint —
11 éven át kormányozta a győri egyházmegyét.

1442 körül született.

Olaszföldről 1470-ben, mint tudor tért vissza hazájába.

Akkortájt került Rangoni Gábor erdélyi püspök körébe,
s annak udvaránál kezdte meg pályáját.

Bár Bakocz Tamás felszenteltetésének, első miséjének idejéről semmiféle följegyzést nem találunk, sem aranymiséjéről írott emlékünk nincs, mégis, ha tudjuk, hogy az egyházi méltóságok első lépcsőire nehezen feljutott férfiú 1480 őszén már elnyerte a régiebb időben bibornok, kir. kancellár s más magas rangú egyháziak által birt titeli prépostságot, feltehetjük, hogy Bakocz Tamás, az erdélyi püspök udvarában, 1470-ben, már mint felszentelt pap működött és így az 1521 június 15-én, 80 éves korában elhalt esztergomi érsek, legnagyobb valószínűség szerint betölté áldozópapsága 50. évét.

Természetesnek tartjuk, ha a huzamosabb idő óta beteg

főpap e napot fényes ünnepséggel nem ülte meg, s így e jubileum emléke fenn nem maradt.

Annál szivesebb készséggel vonzódnak Bakocz Tamás aranymiséjének gondolatához, mivel *a mi aranymisés püspökünk*, legelső áldozatát éppen e jeles főpap által nagyúri bőkezűséggel készült kápolnának, az esztergomi Bakács-kápolnának főekessége előtt, a szent Szűznek Bakácsról elnevezett képe előtt mutatta be.

Ha Bakocz Tamás, mint győri püspök nem töltötte is be a jubileumi éveket, a volt győri püspököt, mint aranymisés áldozópapot méltán sorolhatjuk Győr egyházmegye jubiláris főpapjai közé.

A BAKÁCS-FÉLE KEGYELEM KÉP.

VI.

SZÉCHENYI IV. GYÖRGY

1658—1685.

Győr egyik legnagyobb főpásztora — a hazai történetnek szinte csodás alakja.

Hazafiúi és papi erényekben egyaránt gazdag, — tudományára jeles, buzgóságára példaszerű, jó szívére páratlan, magas korára egyetlen.

Mikor 103 éves korában meghalt, halálát elsirató szónoka elbeszéli róla, hogy mint áldozópap 70 éven túl szolgált az Úr oltáránál.

Mint az apostolok utódja, a pécsi, majd a veszprémi, a győri püspöki széken, egyuttal mint kalocsai érsek, és 1685-től az esztergomi primási széken, több mint 50 évet töltött; s a csodálattal eltelt ország igaz tisztelete és ragaszkodása között megünnevelte nemcsak papi, hanem püspöki aranyjubiläumát is.

Minden magyar hazafi tisztelettel említheti nevét egész a mai napiglan, s az ő valóban nagy cselekedeteinek emlékezetén, minden katolikus hívő, boldog örömmel simulhat amaz édes anya kebeléhez, kinek éltető édes anyai teje ily

óriásokat tud nevelni az Isten dicsőségére és minden jóakaratúak boldogságára, békességére.

Győr többszörös jogot nyert arra, hogy e nagy alakot jubiláris főpásztorai közé sorolja.

Mint püspök 25 éven túl kormányozta bölcseségben és szeretetben az egyházmegyét.

Győri püspöksége idején tartotta aranymiséjét Bécsben, a jezsuiták egyetemi templomában, a hol első miséjét is mondotta.

Aranymiséje fényes ünnepségek közt folyt le.

Külső fényét emelte I. Lipót császár és király személyes részvétele.

Jelen volt a pápai nuncius, a spanyol követ, és többen a főrendek közül.

Kilencevenhárom éves korában hagyta el a győri püspöki széket, s foglalta el az ország legelső egyházi méltóságát.

Élete nagy cselekedeteit elbeszélni más lapokra tartozik.

Győri püspöki kormányának alkotásai kétszáz esztendőn át hirdették s maig sem fáradtak el hirdetni lelke nagyságát, szíve nemességét, pazar keze bőven adását.

Adományainak összegét öt millió forintba teszik.

A jezsuiták, most bencések székházának kapuja fölött, Győrött, még ma is ott díszlik Széchenyi György, az alapító püspök neve.

A viszontagságos idők által megrongált püspöki székes-egyházat, akkor rengeteg 25,000 forint költséggel, szinte romjaiból emeltette fel újra.

A győri papnevelő intézet részére megvette az elpusztult hántai káptalannak birtokát, a mostani kisbéri urodalmat. Az intézet házát egy emeletesre építtette, és javára 25,000 forintos alapítványt tett le. A győri székesegyházban halála évfordulóján tartott gyászistentiszteleten ma is a nagyobb papnevelő intézet halára kötelezett növendékei énekelnek.

Az elaggott magyar polgárok menedékházát az ő alapítványa biztosította.

A nemesi konviktust ő alapította.

A székesegyházi kart nagy összeggel ő létesítette.

Győr védelmére rengeteg pénzt áldozott.

Ugyancsak a keszői várat megerősítette.

A rákosi püspöki kastélyt alapjából újra építette, Rákos mezővárosát fallal körítette, templomát helyreállította.

A jezsuitáknak, karmelitáknak, franciskanusoknak, paulinusoknak, irgalmasrendűeknek és különféle zárdaszűzeknek számtalan zárdákat emelt.

A győri püspökséghez tartozó Szombathelyen, a püspöki templomot (nem a mait), a püspöki székházat, megfelelő fénynyel fölépítette.

A győri és szombathelyi káptalan jövödelmeit gyarapította.

Szóval Istennek templomokat épített, papjainak papi nevelést biztosított s a szerzeteseknek az istenes és hazafias működésre tért adott.

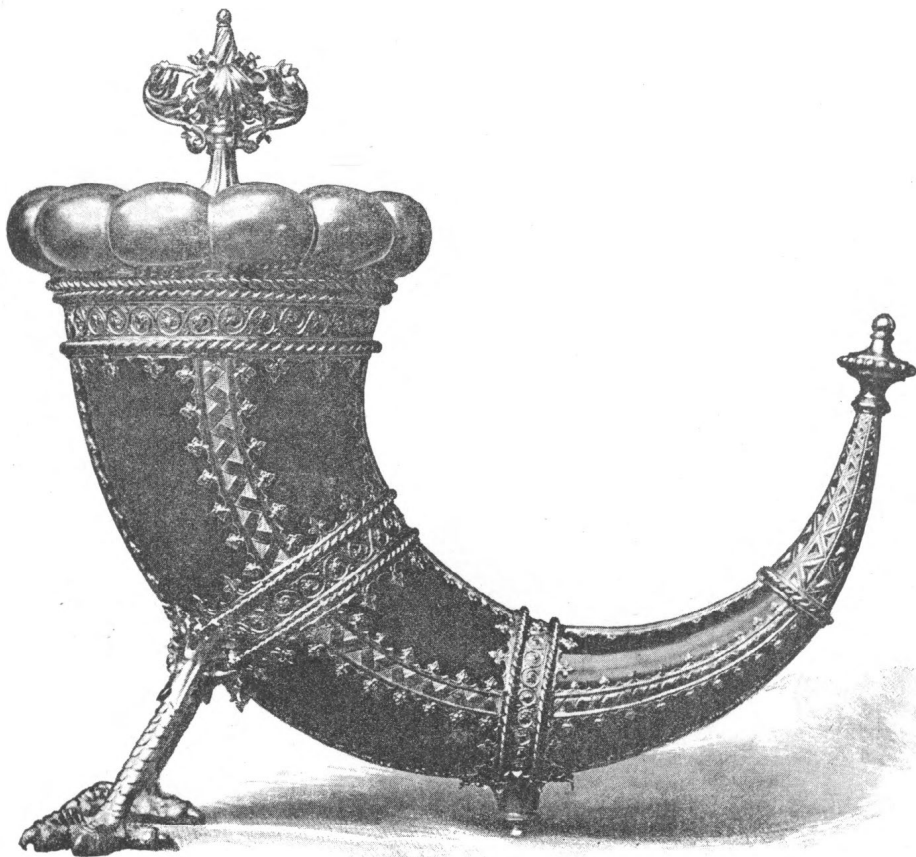
Királyt koronázott, szegényeket felruházott.

Az ifjúságnak tudományt, az elaggottaknak menedéket szerzett.

A hazát tekintélyével, vagyonával, ha kellett vérrel védte — s a haza védelmében megrokkant katonákat asyilmába fogadta.

Családjára fényt, vagyont, nagy nevet, grófi méltóságot s cimerében keresztény szellemet hagyott, — a minden magyarnak szóló nagy ígét: *Si Deus pro nobis, quis contra nos?*

Igazán méltó a mulandók mulhatatlan emlékezetére s az örökkévalók örök dicsőségére.

A GYŐRI SZÉKESEGYHÁZ EGYIK BÖLÉNYSZARV OLAJTARTÓJA.

VII.

KERESZTÉLY ÁGOST

SZÁSZ HERCEG

1695—1725.

Szász földről, mely szülte, a török félhold ellen küzdeni, ifjan jött hazánkba.

Hősi vitézségét ragyogtatta a csaták mezején, különösen ős Budavár megvívásánál.

De a vért ontó fegyvert csakhamar a vértől ázott keresztel, protestans vallását a katholicismussal, a katonai élet szilajságát a papi erkölcsök szelídségével cserélte fel.

Ifjan, alig harminc éves korában, 1695 július 14-ikén püspökké nevezi őt ki Lipót magyar király s alig három év multán, 1698-ban a biborosok sorába emeli XII. Ince pápa.

Később az erejében megtörött Kollonich Lipót esztergomi biboros érsek segitőtársává, s halála után, 1707-ben esztergomi érsekké lesz, megtartván a győri egyházmegye kormányát, melyet harminc éven keresztül, bölcseséggel, a katolikus egyház szellemében, igaz buzgósággal vezet.

Mint esztergomi biboros-érsek és győri püspök 1712-ben megkoronázza Károly királyt és 1714-ben Erzsébet királynőt.

Hercegi magas méltóságában érseki utódait is részesíteni óhajtván, kérére Károly király 1714 december 9-én kelt okiratában az esztergomi primásoknak a hercegi címet adományozza.

Az ő püspöki kormánya alatt gazdagodott a győri székesegyház legértékesebb kincsével: a kegyelemhely isteni adományával.

1697 március hó 17-én történt, hogy a székesegyházban előbb is tisztelt Mária-kép, különféle vallású, ezernyi ezer ember szemeláttára, három órán át vérrel verejtékezett, a mely csodás eseményről két évvel utóbb Telekessy, győri kanonokból kinevezett egri püspök, éppen Keresztély Ágost püspökhöz intézett panaszkodó levelében emlékezik meg, fölemlítvén, hogy szive bánatát, a szent Szűznek két évvel előbb vértől ázott képe előtt, buzgó imádságban öntötte ki.

A hercegpüspök jámborságának és Isten-dicsérő bőkezűségének fejedelmi emléke az a 7 font nehéz, színaranyból, művészi kézzel készült szentségtartó, mely az ő nagylelkűsége folytán, 1701-től fogva, kiváló becsű darabja székesegyházunk kincses tárának, s mely úrnapi körmenet alkalmával és az egész nyolcad alatt mai napig használatban van.

A karmeliták az ő kormánya idejében, 1697-ben telepedtek le Győrött, folytonosan élvezvén főpásztori kegyeit és támogatását.

Szigorúbb egyházas gondolkozására vall, a hercegnek azon rendelkezése, melylyel a papság ruházkodását szabályozza s a világiás öltözet használatát eltiltja.

1725-ben halt meg a hercegérsek és püspök Regensburgban. Hamvait magyar földre szállították s Mária-völgyében temették el.

A pozsonyi szent Márton templomban, királyi költségen készült szobormű őrzi emlékét.

A SZENT SZÜZ GYŐRI CSODÁLATOS KÉPE.

VIII.

VÁSONKEÖI

ZICHY IV. FERENC GRÓF

1743—1783.

Vágújhelyi prépostból, 1743 november 24-én lett győri püspökké, miután rövid időn át, elődjének, Groll Adolfnak segítő püspöktársa volt.

A győri püspöki megyét negyven éven át kormányozta, művelt lelkével, szíve nemességével úgy fejedelmi asszonyának, Mária Terézia királynőnek kegyeit, mint népe és papsága szeretetét megnyervén.

Püspöki méltóságába 1744 május 17-én, főispáni székébe ugyanazon év június hó 8-án lőn beiktatva fényes ünnepségek között.

Ő volt Győr vármegye utolsó papi főispánja, mert halála után II. József császár, az újabb püspök kinevezése előtt, a világi Zichy Károly grófot ültette a főispáni székbe.

Püspöki hivatala teljesítésében buzgó, mindenek iránt szeretetreméltó, Isten ügyében pazarul bőkezű volt.

A mit az oltártól vett, az oltárnak adta vissza, szinte uzsorás kamatul hozzátoldva a saját családi vagyonát is.

Püspöki székestemplomát rendkívül fényesen állította

helyre, úgy hogy az egykori írók csodálattal áldoznak ebbeli bőkezűségének.

Maulpertsch hírneves bécsi művész remek falfestményei, melyek templomunk boltívét ma is ékesítik, a most a székes-templom múzeumában őrzött nagy oltárkép, melynek művészi becsét semmikép sem tudja elfeledtetni a helyébe került újabb kép, — az ő műértő s tenni kész nagy lelkét magasztalják.

Ugyancsak e művészlélek áldozatkészségét hirdeti az a nehéz ezüst brokát püspöki ornátus, melyet aranymiséjekor készíttetett, de melynek miseruháját ez ünnepies alkalomkor nem ölthette fel, Mária Terézia királynőtől, saját kezével himzett miseruhát kapván e napra ajándékba. — A Zichy-ornátust mai napig használja nagycsütörtökön az olajszentelő püspök.

Óriási remekmű ezüstgyertyatartókkal diszesítette székesegyháza főoltárát, s a szentségház isteni lakója előtt, mászányi nehéz ezüst lámpában gyújtotta meg az örök fényt.

Mikor 1867-ben a királyt koronázták, a győri székesegyházból vitték el templomdíszül az óriási ezüst lámpát.

Számtalan templom épült vagy öltözött új díszbe az ő jóságos hozzájárulása által.

A győri papnevelő intézet régi házát újra építtette.

Az akadémiát szintén.

A mostani győri püspöki székházat, a győri püspököknek a katonai parancsnok birtokába került hajlékát, harmincöt-ezer forinton ő szerezte vissza, építtette újra, s ékesítette toronynyal.

E püspöki kastély, melyet a nép nyelve ma is püspök-várnak nevez, az ő kormánya idején fejedelmi vendégeket is látott falai között.

1751-ben és 1764-ben tisztelték meg a püspököt legmagasabb látogatásukkal Mária Terézia, királynő és férje Ferenc, római császár. 1768-ban pedig fiuk, II. József császár.

Tanácsát képező káptalanáról sem feledkezett meg a püspök. Alig kormányra lépve, XIV. Benedek pápánál kieszközlötte, hogy a győri káptalan hat idősebb tagja mindenkor az apáti méltóság előjogait birja, — s hogy a többi mind joggal viselhesse mindenütt a violaszinű biretumot.

A szegényebb plebánosok fölsegélyezésére évenként hat-ezer forintot juttatott.

1763-ban szörnyű csapással sújtotta Isten a magyar földet, s különösen Komárom és Győr városát.

Iszonyú földrengés döntötte romokba városunk köz- és magánépületeit.

A földrengés nyomainak szörnyű képét mutatja, a városról az időben készült s a város népe által Mária-Czellbe vitt festmény, melyet most is a kegyhely kincstárában őriznek.

E szomorú időkben, a jámbor püspök rendeletéből, szent László ereklyéjével tartottak a városban körmenetet, elhatározván, hogy e szörnyű csapás emlékezetére s a haragvó Isten megengesztelésére e körmenetet minden időközön át megtartandják.

A püspök és nép fogadását Győrött ma is hiven megtartják.

Mikor szent István első apostoli királyunk sértetlen szent jobbát Raguzából visszahozták Budára, a nagy királynő engedelméből Zichy püspök, népe nagy öröme között helyezte köztiszteletre a püspöki vár kápolnájában.

Az ő kormánya idején, az ő beleegyezésével szakította ki Mária Terézia királynő, megszerezvén erre VI. Pius pápa jóváhagyó engedelmét, a szombathelyi egyházmegyét. Ennek első püspökeül győri káptalanából ajánlotta a püspök, a szent Adalberti prépostot és püspöki helyettesét, felső-szopori Dr. Szily János, győri kanonokot.

De midőn a győri egyházmegye elvesztette a vasvárszombathelyi káptalan, nagykegyességű fejedelemasszonyánál, Mária Teréziánál kieszközölte a püspök, hogy a soproni szent György templom mellett, öt kanonokszékből álló társaskáptalan szerveztessék. — Az új kanonokokat 1780. évi április 24-én, sz. György ünnepén fényes ünnepséggel maga a püspök vezette és iktatta be.

Minket, tárgyunknál fogva, különösen érdekel az 1774 augusztus 15-én Győrött tartott fényes ünnepség, melynek Zichy püspök volt a középpontja.

Az akkor már hetvenkilenc éves püspök tartotta aranymiséjét, újon fölékesített székesegyházában. Az ünnep alkalmára nem készült ugyan el teljesen a templom, — részben még állások földtek el a templom új díszét, — rég látott mégis Győr népe fényesebb ünnepet főpásztora aranymisei ünnepénél.

A győri karmeliták egykorú naplója ekképen emlékezik meg e nap örömeiről:

«Augusztus 15-én. Rendkívüli örömnapp, melyen nagyméltóságú püspökünk legfényesebb ünnepségek között tartotta aranymiséjét, — a kalocsai érsek és más öt püspök, különböző egyházmegyéből ide sereglett apátok, prépostok, kanonokok és plebánosok, minden rendű és rangú, megszámlálhatatlan népsokaság jelenlétében.

«A bécsi udvar részéről, mint császári követ, nagyméltóságú Fekete gróf és a kuria bírája jött, ki mint ő felsége kiváló ajándékát, a szent István rend mellen hordozandó nagy keresztjét adta át nagyméltóságú püspökünknek.

«Ágyúk dörgése, kivilágítás, felgyújtott tüzek.

«A nép örömét emelte a három helyen folytatott és ingyen kimért borözön.

«Az ő császári felsége, a királyné által sajátkezűleg himzett miseruhába öltözve, pompás zene mellett, jámbor áhítattal énekelte miséjét a püspök, kit a Mindenható erőben és egészségben hosszú évek során megtartani kegyeskedjék.» (*Latin eredetiből.*)

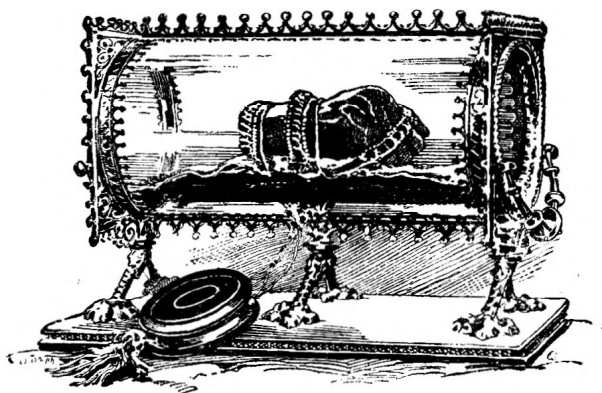
A püspök aranymiséjén Majláth Antal, akkor akadémiai tanár, később pápoczi prépost tartott ékesen szóló beszédet.

Más források megemlítik, hogy az egész országból, sőt idegen földről is érkeztek ez ünnepre főrendű uraságok.

A természetnek elengedhetetlen adóját, nyolcvannyalc éves korában, 1783. év június 8-án, pünkösdi vasárnapján fizette le.

Holtteste az általa díszesre épített székesegyházban, a boldogságos Szűz vérrel veritékezett kegyelemképe előtt nyugszik.

Püspöki székének örököse, Simor János, nyolcvan év múltán emelt, az ő és hat püspökutódja emlékére, pompás szoborművet, a győri püspöki székesegyházban.

SZENT ISTVÁN JOBBJA.

IX.

VILT JÓZSEF

1806—1813.

Közel volt hetven éves korához, midőn 1806 október 21-én, győri püspöki székébe lépett.

Csendes, atyai kormányát megzavarták az 1809-ben magyar földre betört s Győrt és vidékét pusztító francia csapatok.

Győr a hadviselés egyik csomópontja lett, honnét az agg püspök, az ellenséges francia csapatok zsarolása elől és az általok felperzselt püspöki várából Pannonhalmára menekült, hol öt hónapra keresztül tartózkodott, s rendkívül szíves, a saját szavaival élve, több mint testvéri fogadásban részesült.

Időközben eltemette a Tatán 1809-ben, ifju kora virágában, 24 éves korában elhalt eszlei Ambrus Károly magyar királyi herceget és osztrák főherceget, Magyarországnak egy év óta primását.

Fájdalmas kötelessége volt a püspöknek ama királyi rendelet végrehajtása is, melyben minden összeszedhető aranyat, ezüstöt és készpénzt a hadviselés által kiürült bécsi császári pénztár részére bekövetelt.

Püspöki lakóházát a francia bombák fölégetvén, állandó tartózkodásra rákosi kastélyába vonult, melyet lakásra alkalmasabbá tett.

1811-ben július hó 14-én ünnepelte Győrött aranymiséjét.

A győri karmeliták fönnebb idézett, írott krónikája elbeszéli, hogy ez ünnepen Somogyi Lipót, szombathelyi püspök, Novák Krizosztom pannonhalmi főapát, nagy számú fő- és alpapság vett részt. Emelte az ünnep fényét a polgári nemzetöröknek katonai felvonulása s rengeteg népsokaság jelenléte.

A népünnepen két nagy hordóból folyt a bor, húst és kenyereket szórtak a nép közé.

Az aranyáldozatát ünneplő főpásztornak, régibb terve szerint, ez alkalomra készült püspöki nehéz aranyornátusban kellett volna aranymiséjét elmondani.

De a gyáros, kivel a szövetre egyezett, nem állt szavának, s a nehéz aranyszövetet csak 1811. év vége táján szállította Rákosra, miért is a püspök aranymiséjét a Zichy püspök által készített ezüst brokát ruhákban végezte.

Megszerezvén azonban az aranyszövethez az aranyrojtokat és egyéb szükségeseket, megkészítteté a püspök az ornátust; 1812. év husvét ünnepén abban misézvén, a negyvennyolcezer forintba került ruhákat püspöki székestemplomának ajándékozta, melynek az maig egyik legbecsesebb kincse.

Rákoson, 1813 október 5-én halt meg a püspök az igazak halálával.

Az ugyanazon év december 13-án megtartott gyászünne-
pen három gyászbeszédet mondtak. Németül Paintner Mihály,
győri kanonok és rátóthi prépost beszélt, magyarul, a ké-
sőbb esztergomi primássá lett Kopácsi József, veszprémi ka-
nonok és sümeghi apát, latinul Szvorény Mihály, keszthelyi
plebános és hahóthi apát. A gyászmisét a püspök lelke üd-
veért Milassin Miklós, székesfehérvári püspök tartotta.

X.

SIMOR (VII.) JÁNOS

1857—1867.

Ő felsége, dicsőségesen uralkodó királyunk, 1857-ben nevezte ki Simor Jánost a győri egyházmegye főpásztorává.

Scitovszky János, hercegprimás az esztergomi bazilikában ugyanazon év június 29-én, az apostolfejedelmek ünnepén szentelte püspökké.

Egyházfejedelmi trónusára Győrött, néhány nappal később, július 5-én lépett.

Kormányzása ideje messze mögötte maradt ugyan a jubilaris évek határának, nagy szelleme, nemes szíve, főpapi buzgósága, győri püspöksége tíz esztendején át jubilaris évekre valló alkotások sorozatával ajándékozta meg egyházmegyéje papságát és hiveit, — dicsőségére az Istennek, mulandó és örök boldogságára szeretettel környező hiveinek.

De megérte aranymiséje örömmünnepét.

S ha ez ünnep aranyának fénye nem a győri székesegyház általa emelt márványoltárát ragyogta is be, — Simor ünnepe a győrieké is volt, a minthogy a nagy főpap, szíve szeretetével élete utolsó percéig hajlott a győriek felé.

Ha ékesen szóló ajka beszédre nyílhatnék, szívesen megbocsátaná, hogy őt *a mi* jubiláris főpapjaink közé soroztuk.

Aranymiséjén jelen is volt Győr egyházmegye.

Püspöki székének és apostoli lelkének utóda, Zalka János, győri püspök állt jobbja felől.

A győri székes- és soproni társas-káptalan, a papság képviselői, Győr városa, Győr-Sziget községe, számtalan győri küldöttség, a győri püspöki megyéből a hívők nagy sokasága övezte az aranymisés főpap hálaáldozatának oltárát.

Jelen volt azon József királyi herceg családjával, Coburg herceg, a magyar püspöki kar, közte Haynald Lajos bíboros érsek, a magyar kormány tagjai, Vanutelli bécsi nuncius, — papok és hívők az ország minden részéről, megszámlálhatatlan sokaságban.

Maga Simor predikált, s azután megáldotta a népet.

Két nappal az aranymise után Ferenc József magyar király is ellátogatott a magyar katolicismus metropolisába, hogy otthonában üdvözlje személye bölcs tanácsadóját, trónja igaz hívét, országa nagy főpapját.

Hű képét adni az ő életének, de csak sorát is felállítani alkotásainak, — ismét nem e lapok feladata.

Megeselekedték ezt ama nagy irodalmi emlékek, melyeket a főegyházmegye papsága s ezen jeles papság egyes tagjai alkottak a szeretett főpásztoruk aranymiséje és halála alkalmából.

Mi csak hálás emlékezéssel iktatjuk nagy nevét jubiláris püspökeink lajstromába.

10 éven át volt püspöke Győrnek.

Az egyházi fegyelem érdekében nagyot, a papi nevelés javára alapvető munkát végezett.

Az előbbi hirneves pásztori körleveleiben s a saját példaadó életében, — az utóbbit akképpen, hogy megalapította a győri kisebb papnevelő-intézetet.

Isten dicsőségét, háza ékességét szerette s minden módon előmozdította.

Szava ékesszólására szivek, keze bő adományából templomok épültek.

A győri székesegyháznak a püspök 60,000 forintján megszerzett pompája, Simor nevére sugározza fényét.

E székesegyházában a 14. századbeli Héderváry-kápolna századokra szóló új dísze, püspöki palotájában a 15. századbeli Dóczy-kápolna visszaállított ősi alakja, Simor bőkezűségén kívül, hazai műemlékeink iránt való lelkesedését is magasztalják.

A vallás átszellemült alakját állítja Simor, remek szoborműben, püspök elődjeinek a győri székesegyházban nyugvó porai fölé.

Győr-Szigetben 100,000 forint költséggel kórházat, kisdédóvót épít és alapít, az intézet vezetését az irgalmasrendű zárdaszüzekre bízván. Győr-Sziget községe hálából díszpolgárai közé választja, s a zárdá előtt fekvő díszes tért Simor-térnek nevezi el.

A papi segélyalapot 5000 forinttal megveti, s annak növelésére, évi nagy összeget biztosít.

Még mint primás is fejedelmi alapítvánnyal istápolja a soproni káptalan szegényes dotációját.

A püspökség jövedelmét, célszerű gazdálkodási rendszer által, az előbbi összegnek ötszörösére emeli.

Megalapítja egyházmegyéje székhelyén és egyéb városaiban az Oltár-, sz. Erzsébet- és kath. legényegyletet.

Mikor azután tíz évi lankadatlan munkássága után a győri püspöki székről, a legnagyobb magyar egyházi méltóságra emeli őt a király határozott parancsa, Simor primás ezeket írja naplójába:

«Szomorúság töltötte el szívemet, hogy el kellett hagynom e széket és ez egyház népét, melyet annyira szerettem, melynek egészen feláldoztam magamat. Bánatomat csak az enyhíti, hogy semmit sem tettem, más székre való áthelyeztetésem érdekében. Vajha ne teljesednék rajtam a királyi zsoltáros szava: «Fölemelvén, levetettél engemet. A mint azonban az Úr akarja, úgy legyen.»

Népe könnyes szemmel tekintett a távozó után, papsága, a mint erre bucsúzójában meg is kérte, szívében megőrizte atyja, főpásztora emlékezetét.

Az utókor pedig a győri püspöki szék nagy alakjai közé számítja Simor püspököt.

XI.

GOMBAI ÉS MARCSA-MAGYARI

ZALKA (VIII.) JÁNOS

1867-től.

Született 1820-ban, december 17-én :

SVpra CANDeLABRVM, VT LVCEAT.

(Matth. 5, 15.)

Pappá szenteltetett 1846-ban, január 15-én. Első miséjét ugyanaz év Jézus nevenapján mondotta :

ERO CVSTOS TVVs, QVoCVNQVE PERREXERIS,
ET REDVCAM TE.

(Genesis 28, 15.)

Püspökké lett 1867 május 5-én :

MELCHISEDECH PONTIFEX FACTVs.

(Ad Hebr. 6, 20.)

Püspöki kormánya negyedszázados jubileumát ünnepelte 1892 május 5-én :

HOc HONORE CONDIGNVs, QVEMCVNQVE REX
VOLVERIT HONORARE.

(Esth. 6, 11.)

Pappá szenteltetésének félszázados jubileumát ünnepli 1896 január 15-én. Aranymiséjét Istenének bemutatja 1896 Jézus neve ünnepén :

EX QVo FACTVs ES IN oCVLIs MEIs GLORIOSVs:
EGO DILEXI TE.

(Isaias 43, 4.)

1846.

Jöjj el
Szentlélek
Isten.

Omnipotens deus jube
haec perferri per manus
sancti Angeli tui.

Mindenható Isten víted
földháláldozatot Szent
angyalod keze által

1896.

Téged
Isten,
dicsérünk

ZALKA JÁNOS

GYŐRI MEGYÉS PÜSPÖK

1896 január 19-én tartott arany-miséjének
emlékéül.

Mindazt, a mit Zalka Jánosnak a gyermeknek és tanuló-
nak, a papnak és püspöknek, a jobbhágnak és hazafinak
nyilvános életéből, még gyermekei örvendező szemei elől is
el nem rejtett a püspök apostoli szerénysége — ünnepi
érzelmek közt beszéltük el, püspökké történt felszentelteté-
sének és püspöki széke elfoglalásának huszonötödik évfor-
dulója alkalmából.

Hálás szemmel tekintettünk át a pályán, mely akkorig
mögötte volt, s a mely széles, mint a szeretet, és egyenes,
mint az igazság.

És ma, jó Atyánk megújhodott ifjúsága ünnepén, a
mikor az *első* áldozat örömvirágaiból, a *második* áldozat
aranygyümölcsei érlelődtek, újra fölemelt tekintetünk szelid
örömmel, méla tisztelettel méri tovább a pályát — s beszé-
dessé vált szeretetünk folytatja s részben kiegészíti félbe-
maradt krónikáját.

★

Győr egyházmegye papsága és hívő népe, sőt minden
rendű és rangu lakossága lelkesült örömmel vett részt
Zalka püspök főpásztori jubileumának ünnepén, 1892-ben.

Ünnepelőző napja lett a főünnepnek a győr-belvárosi
apácák új iskolájának felszentelése, melyet a püspök május
1-jén maga végzett. Ekkor hozta nyilvánosságra 20,000 frtos
alapítványát is, melyet a győr-városi kath. önkormányzati
testület iskolai céljaira — jubileuma alkalmából — örök ala-
pítványúl letett.

A püspöki tápintézetben, a jótevő főpásztor kedves intézésében május 3-án leplezték le a püspök arcképét. nagy számos közönség jelenlétében. Nogáll püspöki helyettes tartotta az ünnepi beszédet.

Május 4-én kezdődtek a tisztelgések. E napon 53 tisztelgő küldöttség között legelső helyen fogadta a püspök a győri székeskáptalant s egész szeretett papságának nagy seregét.

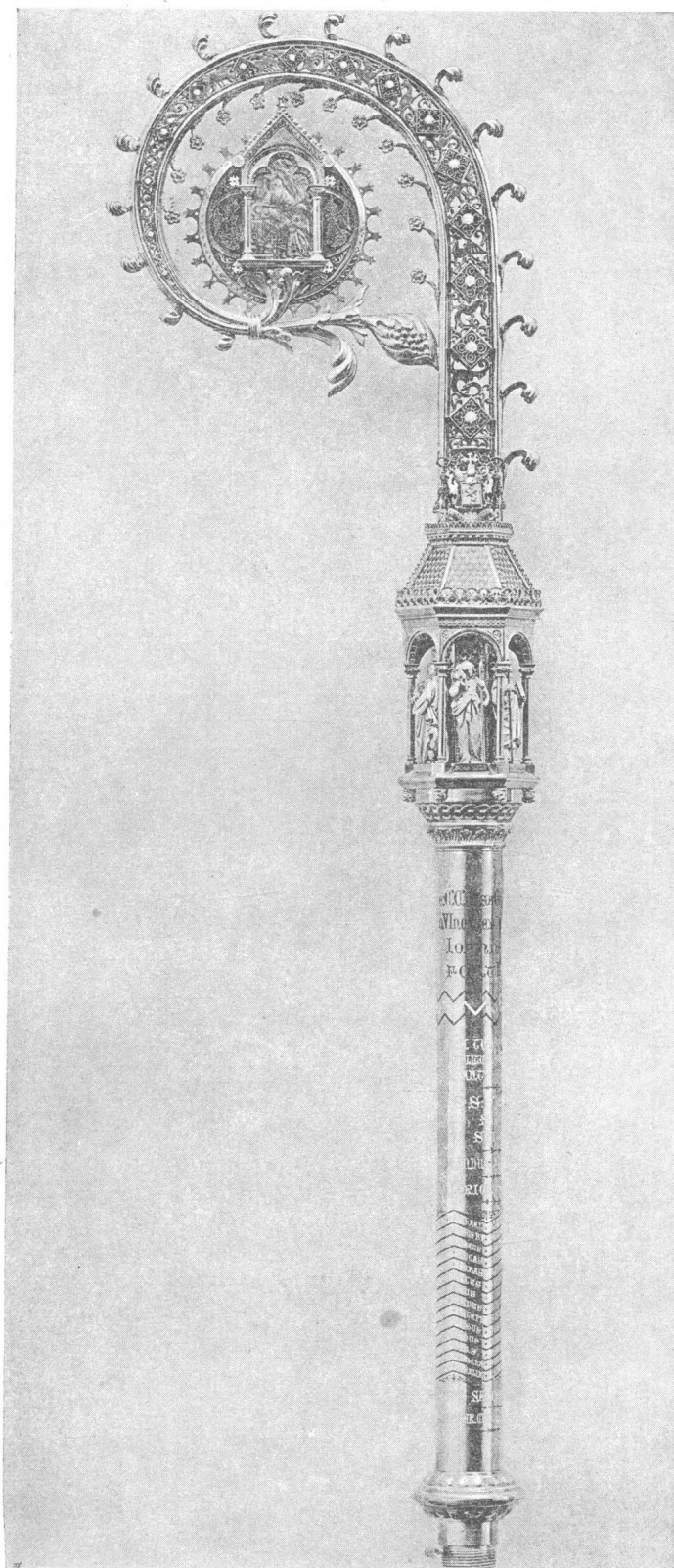
A székeskáptalan hódolata mellett 10,000 firtos alapítványát jelentette be, melyet beteg papok istápolására szánt.

A papság pedig emlékajándéku! gyönyörű pásztorbotot adott át, valamint egy díszművet, a püspöki kormány Emlékönyvét és a püspöknek az egyházmegye három nyelvén, magyarul, németül és horvátul megirt életrajzát.

A küldöttségek nagyobb része, díszes feliratokat nyújtott át a főpásztornak, — az egyházmegye apácazárdái, előkelőségek és egyesületek oly díszes alkalmi ajándékokkal kedveskedtek, hogy az ünnepek lezajlása után, a püspök engedelmeéből, közszemlére is kiállítva lettek.

A püspökség négy vármegyéjének, városainak, — a püspök szülőközségének, Veszékenynek küldöttségein, s a papságon kívül megérkezett az ünnepre: László kir. herceg, fenséges szülőinek és családjának képviselőjében. A kir. herceg társaságában érkezett Steiner Fülöp, székesfehérvári püspök. Ott volt Fehér Ipoly, pannonhalmi főapát.

Délután a nagyobb papnevelő intézetben irodalmi ünnep, este Győr közönségének fáklyásmenete készítette elő az ünnepnapot.

A PAPSÁG SZERETETAJÁNDÉKA A 25 ÉVES PÜSPÖKI JUBILEUMKOR.

Május 5-én, püspökké szenteltetésének és püspöki trónja elfoglalásának évfordulóján, megjelent a papság püspöke palotájában, — s át kísérte főpásztorát a már kívülről is fényesen feldiszitett székesegyházba.

Harangzúgás és mozsárdörgés közt vonúlt a menet a templomba.

Elül mentek a kispapok, mögöttük az áldozópapok, káplánok, plebánosok, kanonokok, apátok, prépostok, a székes-fehérvári püspök, László főherceg, s boldog örömében, a papjai, hivei szeretetétől körülvelt jubiláló püspök.

A nép óriási tömege a templomban s a körül foglalt helyet, s térdelve fogadta a püspök áldását. Az asszonyok püspöki palástja szegélyét igyekeztek megcsókolni.

Ritka szép, festői látványt nyújtott a menet, a ragyogó tavaszi időben, mely a színpompát teljesen érvényre emelte.

A mint a papság a templomba ért, felhangzott Dr. Angyal Armand győri rendőrfőkapitánynak ez alkalomra írt *Ecce Sacerdos Magnusa*.

S ott a templomban, az egyesületek zászlóik alatt, a 200 főnyi papság fehér, lila vagy aranyos díszben, — a szőnyeggel takart padokban a fényes küldöttségek, a nép sűrű sokasága, — s az oltár előtt a hálát adó püspök, — még emlékezetében is igazán megindító jelenet.

Mise után még harmincegy küldöttséget fogadott a főpásztor

Saját palotájába, a nagy és a kisebb papnevelő-intézet s a tizennégy kanonok asztalához, közel 400 vendéget hívott ebédre a jubiláló püspök.

Az ünnep alkalmával megszámlálhatatlan sürgöny és levél üdvözölte a főpapot.

Köztök Magyarország hercegprimásának, József főhercegnek, a pápai nunciusnak, a bécsi biboros érseknek, az egyházmegyei kegyuraknak, a püspöki kar s a kormány tagjainak üdvözlése.

Csáky Albin gróf cultusminister ekképp köszöntötte őt :

«Áldásdús püspöki működésének negyedszázados jubileumán, Excellenciád nagyrabecsült személyében, a püspöki kar nesztorát, egyházunk kiváló főpapját, szeretett hazánk nagyérdemű fiát, örömmel és kitűnő tisztelettel üdvözlí Csáky Albin gróf.»

Az ünnep délutánján a tanítóképző intézet ifjúsága tartott ünnepet a kath. legényegylet helyiségeiben.

A püspöki jubileum ünnep-sorozatának utolsó mozzanata a győr-nádorvárosi elemi fiúiskola épületének első kapavágása volt, melyet maga a püspök végzett, május 8-án.

Az ünnep irodalmi emlékei :

Emlékkönyv. Díszmű a püspök rézmetszésű arcképével és sok képpel. Kiadta és püspökének ragaszkodó szeretettel felajánlotta a győr-egyházmegyei papság.

Zalka János győri megyés püspök. Népies kiadás, sok képpel. Írta Ruschek Antal.

Ugyanaz németül. Átírta Hahnekamp György.

Ugyanaz horvátul. Átírta Jordán Tamás, kanonok.

Latin óda. Írta Hahnekamp György. Külön kiadás.

Üdvözlő dal. Írta Gyürky Ödön. (A Magyar Államban.)

Magyar óda. Írta Molnár Géza. (A Rábaközben.)

Német óda. Írta Marbach Ernő. (Az Oedenburger Zeitungban.)

Jubileum. Költemény. Írta Szachurek Antal.

Azonkívül számtalan üdvözlő vers és cikk, életrajz a napi sajtó organumaiban, naptárakban, folyóiratokban, egyesületi évkönyvekben, magyar, német és horvát nyelven.

A főpásztor az ünnep örömeit, a legközelebb kiadott püspöki körlevélben köszönte meg papságának és hívő népének.

★

Megszokott útjairól ezek után sem tért le a püspök.

Isten dicsősége volt életének, gondolkozásának, értelmének, szívének vezetője, püspöksége első negyedszázadában, — az maradt továbbra is, és marad minden időkön át.

Ezt tanúsítja a bánfalvi templom helyreállítása által.

A sopronvidéki hegyek oldalában, regényes helyen fekszik a bánfalvi templom és klostrom, melyet egykor szent Pál remetái laktak. A püspök néhány évvel elébb az egyházmegyei alaphól megvette az épületeket a hozzá tartozó birtokrészszel, s a templomot, 10,000 forintot meghaladó, saját költségén helyreállította és toronynyal ékesítette.

A kolostort, a mayerlingi karmelita apácáknak a templommal együtt használatul átengedte, hogy minél több engesztelő imádság szálljon ég felé Győr-egyházmegye területén. Ő szentségétől megszerezvén a zárda részére az azt

megillető szerzetházi jogokat, 1892. év november 26-án bevezette az új zárdába a jámbor szerzetesnőket, kik között születésre magasrangú, — de önakaratuk folytán szegénynyé lett hölgyek imádkoznak az egyház, a haza s az egyházmegye javáért.

Az Isten dicsőségére emelt épületek hosszú sorozatához méltán csatlakozik az a kedves templom, melyet a püspök 1895-ben kezdett, s már-már be is fejezett, millenniumi és aranymisei emlék gyanánt egyházmegyéje részére.

Az enesei hivek messze anyaegyházuktól, rég nélkülöztek hajlékaik sorában az Isten házáat. Zalka püspök tudta ezt, — s a Korn József, enesei birtokos által e célra szívesen felajánlott telken, Schlichter Lajos, püspöki műépítész szerencsés tervei szerint, 10,000 forintnyi költséggel csakhamar fölépítteti a toronynyal ellátott csinos templomot, igaz öröme az enesei katolikusoknak és épülésére a másfelekezetű hiveknek is.

A papi szellem megerősítése céljából, — mint azelőtt is, — 1893-ban és 1895-ben, papjaival szent gyakorlatokat tart.

A nép áhítatának emelésére, a szent atya szándékai szerint megalapítja egyházmegyéjében a Szent Család társulatát és e társulat ünnepeül Vizkereszt után való harmadik vasárnapot kéri és nyeri a szent szék kegyelmétől.

A győri rózsafűzér-társulat régen vitás ügyét a Szent-székkal rendezi, annak előjogait biztosítja.

Boldog Maurus, egykori pécsi püspök miséjének és zsolozsmájának használatára engedelmet eszközöl.

A zavaros egyházpolitikai viszonyok közt pásztorleveleiben, beszédeiben, és főpásztori egyéb működésében, mindenkor a bölcs mérséklet határai között, lelke egész fájdalmával emlékezik meg a keresztény szellemmel ellenséges irány fejlődéséről, melytől félti Isten dicsőségét, hiveinek lelki üdvét, a magyar haza boldogságát.

E szent aggodalmát fejezi ki a második ezredév megkezdése alkalmából kiadott pásztorlevelében, apostoli lélekkel hirdetvén, hogy az ország boldogságának a második évezredben sem lehet más a fundamentuma, mint a melyre szent István király építette hazája fönmaradását: a mi Urunk Jézus Krisztus. Azért imádkozik a püspök, hogy hivei, az egész magyar nemzet, e név dicséretével s a szent Szűz oltalma alatt lépjen a támadó új korszak kezdő évébe.

A szent Szűz oltalma iránt, egyébkint is rendkívüli bizodalommal viseltetik.

A nélkül, hogy ismételnünk kellene, a miket a főpásztori jubileum Emlékkönyvében elmondottunk, — más és más vonásokból állíthatjuk össze a győri püspök Mária-tiszteletének képét.

Gyengéd lélek szinte jelentéktelen megnyilatkozásai azok.

Mikor a Fertő elhagyja régi medrét, s talaját szántóföldül kínálja, — a győri püspök elfoglalja a földet, de legelőszőr kápolnát épít reá, Sarlós Boldogasszony tiszteletére, — s a pusztát Virágosnak nevezi el, — nem a föld virágaira, ha-

nem arra gondolva, kiről a szent szó mondja: Ego flos campi.

Ugyan e gondolattal nevezi el Liliom-majornak egyik gazdasági épületét, s annak határában a Szeplőtelen Szűz tiszteletére emel kis mezei kápolnát.

Talán a virágokat is csak azért szereti, mert a szent Szűznek jelképei.

A győri kálváriát, a győrvárosi jámbor nép áhítatának megszentelt helyét, nagy költséggel helyreállítván ajándékozó keze, a nagy kápolnába a fájdalmas Szűz művészi képét függeszti.

Mikor pedig otthonában, püspöki hajlokában, dolgozó-szobája mellett, — ott a magasban — kertje zöldjére néző ligetet alkot magának, a szent Szűz szobrával ékesíti, s a szent Szűz kegyelemhelyéről: Carmelus-meus-nak nevezi el azt.

Különös tisztelettel járul a boldogságos Szűz csodákkal tündöklő kegyelemhelyeihez, s mint győri püspök, a hívők által egyházmegyéjében tisztelt búcsújáróhelyeket különös figyelmében és kegyeletében részesíti.

A győri székesegyház vérrel verítékezett kegyelemképét, szent kincs gyanánt őrzi. Püspöki fölszenteltetésének ünnepén, sőt más napokon, maga is e kép előtt miséz. Május hónap folyamán e kép előtt tartandó ájtatosságra alapítványt tesz. A kegyelemkép keretét és oltárát megújíttatja. Ünnepeire a teljes búcsú engedélyét kéri és nyeri a pápától.

Éppen így szerzi meg a teljes búcsú ajándékát a zsömlei (most vértessomlyói), és 1894-ben a lorettói kegyelemhely

számára, — mely utóbbi helyen, az 1894-ben tartott jubileumi ünnepeken, személyesen is részt vesz.

Egyébként a többi egyházmegyei búcsújáróhelyeken is, mint Kis-Boldogasszonyban, Kismartonban, Stoczingon, Nagy-Boldogasszonyban, Kálnokon többször megfordult, a kegyelemkép előtt miséz, predikál, sőt bérvál.

A nagy-boldogasszonyi kegyképhez 1872-ben új drága ruhát készített. A templom megújítására 770 frtot áldoz; gyönyörű hímzett szőnyeget ajándékoz, s a rend alapítója, szent Ferenc 700 éves jubiláris ünnepét jelenlétével emeli.

A kálnoki kegykápolna újraépítését elrendeli és 8500 frtos adományával lehetővé teszi. A kápolna boltívén e felírás olvasható: Sancta Maria, ora pro J. Z. fundatore hujus Capellæ 1874. A fölépült kápolnát ugyanazon év július 18-án nagy ünnepséggel megáldja. A csodatevő szobrot, mely a kápolna leégésekor sértetlen maradt, megújíttatja; a szent Szűz s a kis Jézus fejére értékes ezüst koronát, s a szobor öltözetéül 300 frt értékű aranybrokát ruházatot ajándékoz. Ugyanakkor búcsúkat eszközöl a kegyelemhely emelésére.

De különösen gyengéd érzéssel ápolja szívében gyermek-kora boldog emlékei között, — a jó édes anyja vezető példája által belé oltott vonzalmat, az *oslii* kegyelemkép iránt.

E kegyelemhely szomszédságában, Veszvényben született, nevelkedett, s miként egész Rábaköz buzgó népe mai napig elzarándokol a szent Szűz választott helyére, édes anyja társaságában ő is gyakorta ott imádkozik, — hogy édes anyja buzgó könyörgését hallgassa meg a szent Szűz.

Az pedig fiát ajánlotta a szent Szűz anyai oltalmába.

S mikor a kis fiu ez oltalom alatt pappá növekszik, nem sokkal az uj mise után Osliba siet és Gyertyaszentelő Boldog-asszony ünnepén ott tartja első miséjét szentségkitétellel.

E helyhez való ragaszkodását később is, apróbb-nagyobb jelek által megmutatja.

1849-ben, mint pesti káplán, régibb keletű kis képet talál, az oslii csodálatos kép hív másolatát, mit azonnal megküld az oslii plebánosnak. A kis képet ma is megbecsülik az oslii plebánián.

Szőnyeget küld azután, s mikor még csak tervezgetik, az oslii kalvária felállításához, tetemes adománynyal járul egyetemi tanár korában.

A Religiót szerkesztvén, annak két számában ismerteti az oslii kép történetét.

Mint esztergomi kanonok, 1860-ban, az oslii templomnak küldi azt a nagy viaszgyertyát, üvegburában, aranyozott talappal és fedővel, melyet a mária-celli országos zarándoklat alkalmából kapott jó urától, Scitovszky kardinálistól, ki ilyeneket vitt a mária-celli kegyelemkép elé, s megszentelve, itthon ajándéku osztogatott. E gyertya, valamint az a jeruzsálemi szép feszület, melyet pálmaággal 1861-ben küldött az oslii kegyelemhelynek, most is a templom falát ékesíti.

És Zalkáról, Győr püspökéről, számtalan feljegyezni valója van a kegyelemhely krónikájának.

1867 augusztus 4-én, felszenteltetése után nem sokkal, ájzatosságát végzi Osliban.

Ugyanazon évben 500 frtot ad a templomtorony építéséhez.

1868 május 26-án, az oslii születésű Orbán kanonok társaságában váratlanul megjelenik Osliban, s elvégzi ájtatosságát. Ily látogatást azóta többször tesz a szent helyen.

1869-ben. IX. Pius pápa aranymiséjekor, aranykelméből készült 500 forint értékű ruhát ajándékoz a szent Szűz szobrának.

1870-ben elküldi az oslii templomnak azon vörös palástot, melyet a vatikáni zsinat alkalmával Rómában használt, és később, 1875-ben, azt a fehér palástot, melyben — az ő saját kijelentése szerint — 48 ezer hívőt bérmált meg két év alatt.

1879-ben a kegyelemhely két kelyhét aranyoztatja újra.

Egyéb ajándokain és kedveskedésein kívül csak azt említem fel, hogy mikor 1890-ben, július 2-án, megünnepelték az oslii templom ötszázados és a kegyelemkép kétszázados jubileumát, a messze vidékről összesereglett népnek ő predikál s miséz, miképp ezt többször is megeselekedte.

Ez alkalommal hozza magával Estorás Pál nádor képét az oslii kegyelemhely számára.

Huszonöt éves püspöki jubileumát Osliba visszavonultan kívánta megünnepelni; — s hire járt, hogy arany miséjét is ott tartja. De hiveinek szélesebb alapon megnyilatkozó szeretete, s most a zord téli idő is — nem saját egészségét, hanem a népet féltve — tartotta vissza szándékának valósításától.

Pedig már a gyönyörű aranszövetű miseruhát is megkapta az oslii templom.

Igazán megindító az a bizodalom, melyet Zalka püspök ápol szívében a szent Szűz, mint Magyarország nagyasszonya iránt.

Mikor a nemzet életének ezredik évét készül betölteni, a boldogságos Szűz egyik ünnepének előestéjén maga körébe gyűjtve székvárosa papjait, a millenniumi évre oly munka megírására ad megbizást, mely általában a szent Szűz segítő kegyelmét tárgyalva, elbeszélje Győr egyházmegye mindenkor való tiszteletét a szent Szűz iránt, s az Ő égi segítségét, különösen a Győregyházmegyében létező kegyelem helyek által.

E munka célja ugyanazon gondolat kifejtése, melyet a püspök a millenniumi év kezdetére kiadott pásztorlevelében is kifejez, hogy a miképpen a magyar haza fenmaradásának, boldogságának mindenkor való alapja: a mi Urunk Jézus Krisztus, — ezen fenmaradás és boldogság mindenkor való oltalmazója, Magyarország Nagyasszonya, az édes Jézus szűz szent Anyja: Mária.

El is rendeli a hazája fenyegetett jövőjeért aggódó apostol, hogy az új ezredév kezdő napján: 1896 január 1-én, egyházmegyéje összes templomaiban a kitett Oltári szentség előtt kérje a hívő nép a szent Szűz továbbra való oltalmát, s szinte újból ajálja fel az országot Nagyasszonyunk oltalmába.

Hallgassa is meg az apostoli lélek százezrek ajka által megerősödött imádságát a szent Szűz, — de oltalmazó segítségével kísérje jó püspökünket is élete minden utain, teljesítse szándokait, és sok aggsággal teljes földi élete után szerezz meg számára az örök üdvösség kegyelmét.

A papnevelés mellett, különös gondja volt Zalka püspöknek arra, hogy keresztény alapon, jól nevelt tanítók kerüljenek a népoktatás élére.

A többször említett jubiláris Emlékkönyv elbeszélte a győri püspök folytonos áldozatkészsége által fentartott győri és soproni kath. tanítóképző intézetek történetét.

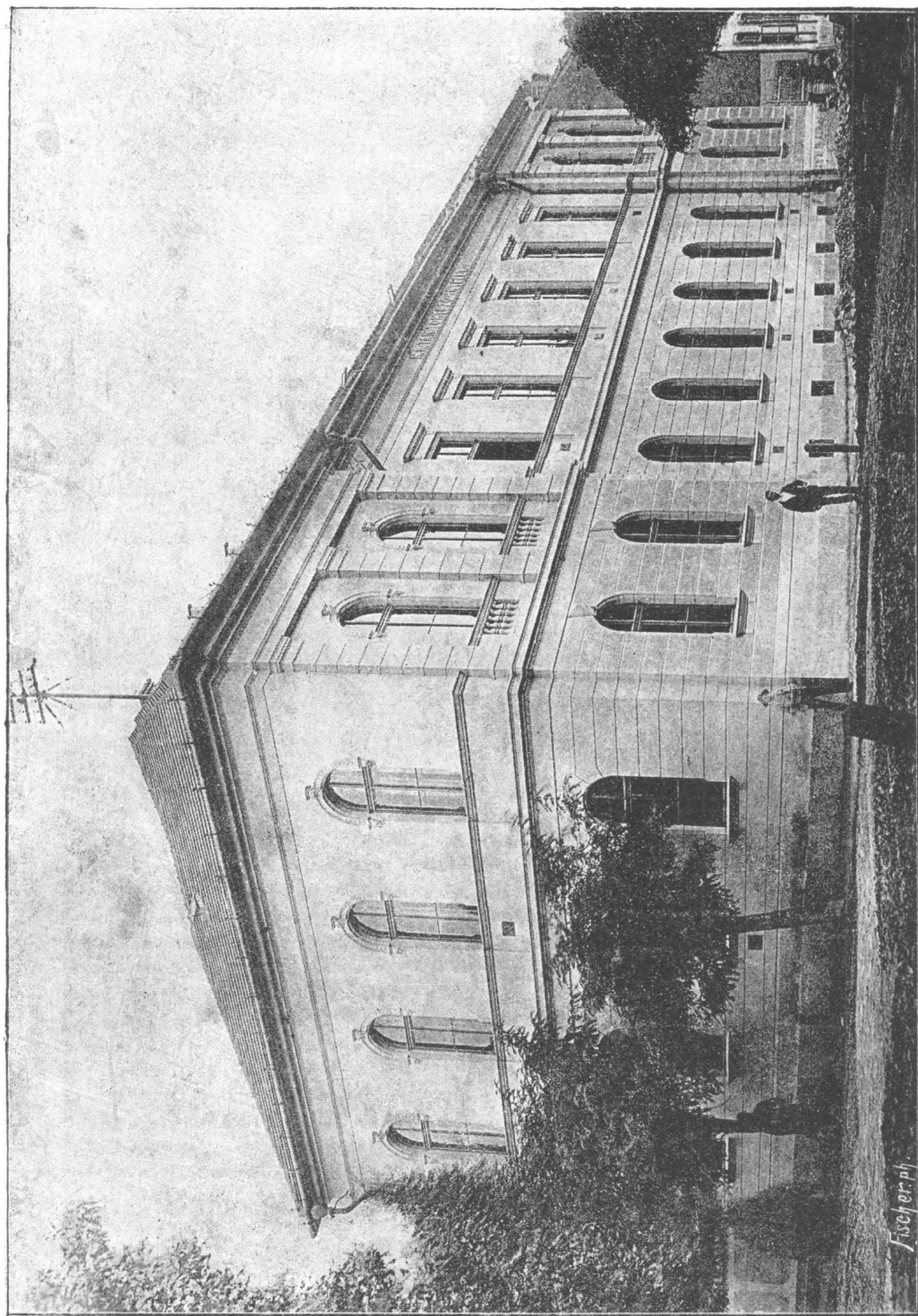
Azóta, magasabb szempontok által vezérelve, elhatározta a püspök, hogy a három-három osztályú két intézetet egyesíti.

«Hogy a nem-magyar ajkú ifjaknak is, — írja káptalanához, — a magyar nyelv tökéletes megtanulására alkalmat nyújtsak, — a két intézetet egyesítettem, és egy — de négyosztályú és gyakorlóiskolával ellátott — intézetet rendeztem be, és pedig Győrött, hol nemcsak az iskolában tanulják ifjaink a magyar nyelvet, hanem azon kívül a városban is, lévén a városban házi nyelv a magyar.

«Forró óhajtasom a népoktatási ügyet egyházmegyémben emelni és virágzóvá tenni. Erre kiképzett tanítók kellenek. Ezt pedig jól berendezett képezde által érhetjük el. A népoktatási ügynek szolgálatára álland ez intézet, s egyházmegyém iránt való szeretetemnek leszen némiképp tanuja.

«Virágozzék ez intézetben a róm. kath. egyház iránt való tántoríthatatlan ragaszkodás, Isten és emberek iránt való szeretet, a király és haza iránt való szeplőtelen hűség és odaadás szelleme. Terjedjen abból az ily szellem fénye és az ily szeretet melege egész megyémre. S a mikor megyémről így gondoskodom, kedves hazámnak is némi szolgálatot teszek.»

A kitünően felszerelt intézetet, mely több mint 50,000

A GYŐRI PÜSPÖKI KATH. TANÍTÓKÉPZŐ INTÉZET.

forintjába került a nemesen gondolkozó püspöknek, — csendes öröm közt szentelte be és adta át céljainak 1894. év augusztus 30-án; szeptember 1-én kelt okirata értelmében pedig Győr-egyházmegye tulajdonába bocsátotta.

A tanerők s a fentartás több ezerre menő évi költségeit, — természetesen továbbra is a püspök bőkezűsége fődözi.

Közvetve a tanügy szolgálatában áll a püspök jó szíve által szervezett és áldozatai által megalapított püspöki tápintézet, melyet az utóbbi években 5000 frt költséggel bővített ki a szomszéd házból megvett terület s az arra emelt épület által.

Ez intézetben szegényebb sorsú tanulók kapnak részint ingyen, részint 6 forint havi díjért elégséges, tápláló és izletes ebédet és vacsorát.

Ma már 135 növendéke van a tápintézetnek, — s a püspök maga, 31 deák helyett fizeti a havi díjakat.

S mert szintén a közművelődés ügyének szolgál, itt emlékezünk meg Győr-egyházmegye új könyvnyomó intézetéről, melyet a püspök elhatározása létesített az egyházmegyei alapból, 50.000 forintnyi költséggel.

A közszükségletre pompásan berendezett s a vidéki nyomdák között kétségkívül a legjobban felszerelt intézet, mely másfél éves működése alatt is kitünő munkát végzett.

Ezekkel kapcsolatban újra említjük a püspöknek a győri kath. autonomikus testületnél iskolai célokra 1892-ben letett 20,000 frtos alapítványát.

1894 november 15-én szentelte be a püspök az iskola-testvéreknek első magyarországi házát egyházmegyéje egyik

nagyobb hitközségében, Csornán, s vezette be hivatalukba a testvéreket, hogy legyenek a katolikus szellem, a helyes tudás és szent szeretet apostolai. Részükre a pompás házban mondott napon, kápolnát is szentelt fel, Jézus legszentebb Szíve tiszteletére.

★

Egyházmegyéje minden szükségleteiről gondoskodva haladt apostoli lelkületű Atyánk főpásztori útjain, — önmagának nap nap után újabb gondot, Istennek újabb dicsőséget, és a reá bizottaknak újabb örömet szerezve.

Igy gondoskodott 1894 ápril havában, hogy az egyházmegye munkában elfáradt, s a munkában legifjabb tagjai, — a nyugalomba lépett papok és a káplánok, az eddiginél jelentékenyen magasabb javadalmazásban részesüljenek.

A szeretet folytonos munkája között ért el Zalka püspök az aranyáldozat oltárának lépcsőjéig, más gyengéséget alig tanusítva, mint a szeretet korlátlanóságát.

És ha e szeretet folytonos munkásságát és áldozatait számokban akarnók kifejezni, — egy millió forintot felülhaladó összeggel számolhatunk be a nyilvánosságnak

Bár a hetvenöt év munkássága nem haladt is el püspökünk fölött a természethozta nyomok nélkül, — ma is bizonyára sok fiatal *erőt* megszégyenít az ő munkabíró, 75 éves, testi *gyengésége*.

Értelmének ereje, ítéletének élessége, mindenkor önálló, nemes gondolkozása pedig teljes fényében ragyog és érvényesül minden jobb ügy javára.

★

Zalka János a papi hajkoronát (tonzurát) és kisebb rendeket már mint nagyszombati filozofus-növendék kapta fel Kopácsy József hercegprimástól, ki épp az ottani seminariomot látogatta.

A nagyobb rendeket, s azok között, 1846 január 15-én, az áldozópapságot, Majthényi Antal, centauriai felszentelt püspök és esztergomi olvasókanonok adta fel neki.

Első szent miséjét, Jézus legszentebb neve ünnepén, január 18-án, a Bakács-féle kegyelemkép előtt, a szent-tamás-községi kápolnában mondotta.

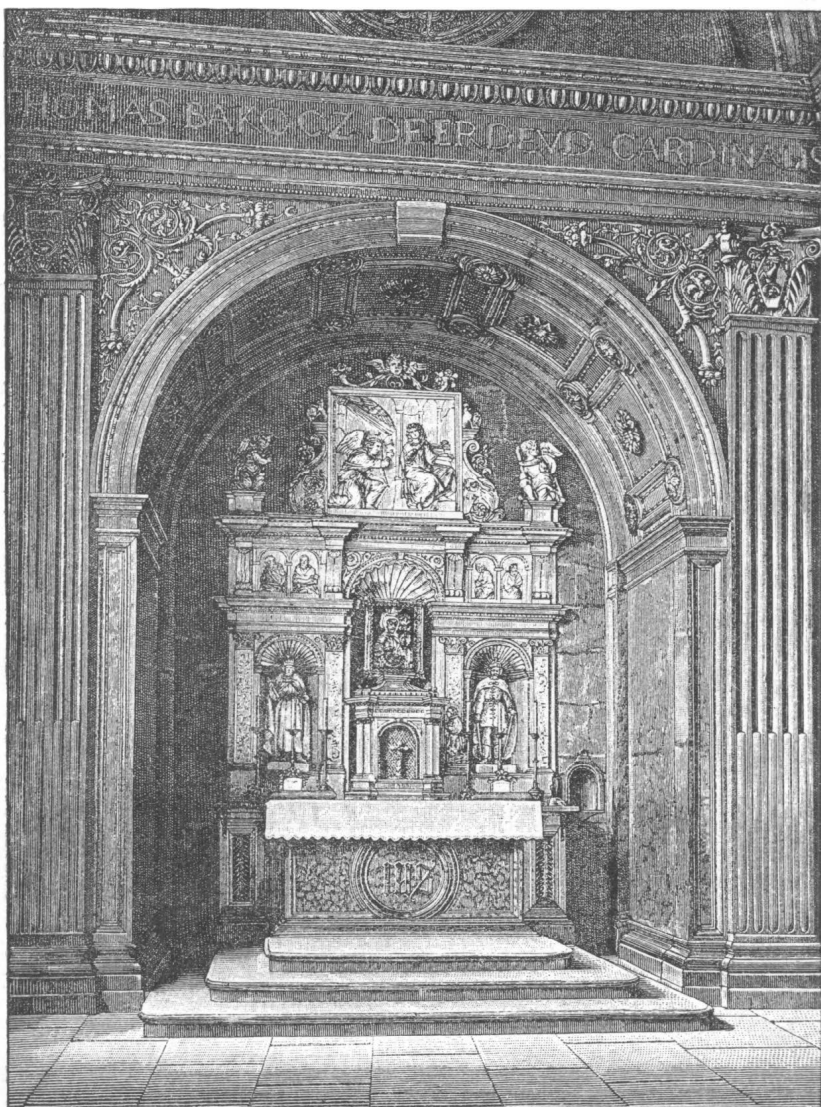
Szent-Tamás, Esztergommal egybeépült község, a vízi-városi plebánia fiókegyháza volt, most az egyesült Esztergom városnak része. Temploma nincs, hanem szent István tiszteletére szentelt nagyobb kápolnája.

Akkortájt a régi híres Bakács-kápolnát, boltozatából egy kő kihullván, hivatalosan roskadozónak jelentették ki, s a kápolna főkincsét, a szent Szűznek kegyelemképét, a szent-tamási kápolnába vitték át.

Mikor Rudnay érsek a székesegyházat építtette, a bazilikától néhány méternyire levő Bakács-kápolnát műértő gonddal darabokra szedette, s ugyancsak saját köveiből, a bazilika déli oldalába beillesztette. Scitovszky primás pedig fényes ünnepség közt helyezte vissza a Bakács-képet régi helyére.

Zalkát, már említett ragaszkodása a szent Szűz kegyelemképeihez, vitte a Bakács-féle szent kép elé, hogy ott mutassa be első szent áldozatát.

A primitia csendes mise volt, de részt vettek azon az új misés pap szerető iskolatársai is.

A MEGÚJITOTT BAKÁCS-KÁPOLNA, AZ ESZTERGOMI BAZILIKÁBAN.

Manuductora Kunszt József, a későbbi kalocsai érsek volt, az új misés áldozópap volt rectora a Pazmaneumban.

De mert a manuductor a személyes megjelenésben akadályozva volt, Mészáros Imre kanonok helyettesítette őt.

Szülőföldjén, Veszékenyben, Aranszájú szent János ünnepén, január 27-én tartotta első ünnepélyes énekes miséjét, melyen szent öröm közt volt jelen jó édes anyja, rokonsága, s a szülöttjére büszke veszkei hiven kívül a vidék lakossága. Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepén, február 2-án, Osliban misézett először, szentségkitétellel. Hívták azután és el is ment a rábaközi szomszéd helységekbe — különösen a hol rokonai laktak — misézni és áldást osztogatni.

Érdekes, hogy a gyóntatás jogát a győri püspöki megyére ez időben kapta meg, Novák Ferenc püspöki titkár közvetítésére és ellenjegyzése mellett, kit azután, mikor győri püspökké lett, püspöki helyettesévé nevezett ki.

S íme az első szent áldozat, — s e második, az aranyáldozat között ötven esztendő fekszik eltemetve.

De annak minden nagy és jó cselekedete, Isten kebelébe van följegyezve, — hogy örökké éljenek Isten színe előtt.

★

Ott áll. — az aranymisés főpap és ünneplő közönség, — az aranyáldozat oltára előtt.

A püspök kezében az arany áldozat-kehely, paptársainak, híveinek szeretetajándéka, az ötvösművészet remeke.

Rajta azon, Jézus szent neve, mely név erejében kezdte papi pályáját, végezte mindekkorig püspöki hivatalát, és bírja munkás élete jutalmának reménységét.

És az édes Jézus, kinek legszentebb neve előtt hajoljon meg minden térd, — mondjuk mi is a püspök aranymisei körlevelének szavaival, — vegye kegyesen a püspök hála-áldozatát,

AZ ARANYMISE ÁLDOZATKELYHE.

fogadja irgalmasan kérését, gyúlaszsa föl paptársai szívében isteni szeretetének tüzét, hogy imádkozásban, tudományos foglalkozásban, tisztaságban és szelidségben szolgáljanak azok üdvösségére, kiket ő szent vérével megváltott. Áraszsa mind-

nyájunkra áldásainak bőségét, hogy lelki megnyugvással keressük Isten országát és az ő igazságát, amaz élő reményben, hogy a többi hozzáadatik nekünk.

Rajta azon, a szent Szűznek két kegyelem képe, az esztergomi Bakács-kép, mely előtt új miséjét mondta, — s a vérrel veritékező győri kép, melynek templomában aranyáldozatát ünnepli.

A boldogságos szent Szűz, Isten anyja: Mária, kinek anyai szeretetében s hathatós pártfogásába a püspök oly sokszor fölajánlotta magát, kedves paplársait és híveit, legyen szószólonk szent Fiánál, — folytatjuk tovább a körlevél igéivel.

Rajta azon, szent János evangelistának, a püspök védőszentjének képe, — a kinek apostoli szeretetét mindenkor utánozta. Védőszentje: szent János evangelista, kinek szeretete vajha mindnyájunk szívét melegítse Isten és felebarátaink iránt legyen ezentúl is védelmezője, könyörögünk együtt az imádkozó püspökkel.

Rajta azon, dicső László királyunk szent ereklyéjének, a győri székesegyház nagy kincsének képe. És a szent király — a püspök kiváló tiszteletének tárgya — legyen továbbra is az ország és az egyházmegye védelmező apostola.

Rajta azon, — a püspök címere, a *fortiter, suaviter* apostoli és atyai kormány jelvénye. — A hívő nép és papság arra kéri e kehely isteni lakóját, hogy e püspöki kormány áldásaiban még sokáig részesítse.

A püspököt, szűkebb körben székes káptalana övezi. Áldozatot mutat be ő is. Nagy lélekkel jó célokra szánt 5000 frt

adományát helyezi el a püspöki trón zsámolyánál, s a maga részéről is széles körben örökíti meg e nap emlékét.

És az aranymisés főpap kiterjeszti kezeit s elmondja aranyáldozatának szent áldását :

«Hallgasson meg titeket az Úr a szorongatás napján, s védelmezzen Jákob Istenének neve. Küldjön nektek segédelmet szent helyéről, és Sionból oltalmazzon titeket. Adja meg nektek, a mi üdvöst szívetek kíván, és minden jó szándékokat hagyja helyben.

«A látogatás napján fordítsa hozzátok irgalmasságának szemeit s törölje le vigasztalólag arcátokról a fájdalom könyeit, hogy békeségben és megelégedésben folyjanak napjaitok, és alázatos reménynyel várjátok a jutalmat.

«Éleszsze föl szívetekben az élő hitet, erős reménységet és jócselekedetekben gazdag szeretetet, hogy szeressétek Őt mindenek fölött önnönmagáért teljes szívetek, teljes lelketek, teljes elmétek és minden erőtökből. Érette pedig felebarátokat, mint tennen magatokat.

«Árnyékozzon meg titeket szent malasztja, hogy igaz egyházának, a katolikus egyháznak élő és éber tagjai és állhatatos bajnokai legyetek a küzdelmek terén.

«Szálljon le rátok a bölcseségnek és értelemnek, a tanácsnak és erősségnek, a tudomány és jámborságnak s az Úr félelmének lelke.

«Működvén irányelvek szerint, t. i.: Istenért, királyért, hazáért, lássátok Isten áldását működésteken, s legyetek méltók a becsületes hazafi tisztas nevére.

«Az Úr, kiben biznak mindeneknek szemei, adjon nektek eledelt alkalmas időben. Nyissa ki kezeit, s töltsön be titeket áldásaival.

«A jámborság legyen mellvértetek, az igaz hit sisakotok, Isten igéje legyen kardotok, és ékesítsen titeket az alázatosság és szemérmesség.

«A boldogságos szent Szűz legyen közbenjárótok, *őrző angyalotok legyen mellettetek, védőszentetek és Istennek minden megdicsőült szentei esedezzenek érettetek, hogy valaha társaságukban dicsérhessétek és magasztalhassátok a teljes Szentháromságot.

«Minden égi és földi áldással áldjon meg titeket az Atya, Fiu és Szentlélek. Amen.»

Töltse be ez áldást a minden áldások Istene!

És e napon Győr többi templomaiban is ünnepet ülnek. A hivek mély áhítattal hallgatják az aranymisés püspök apostoli körlevelét, mintha ő maga mondaná el nekik:

«Magasztalja lelkem az Urat, és örvendez lelkem az én üdvözítő Istenemben, ki megadta elérnem a napot, melyen, miután az áldozópapságban félszázadot eltöltöttem, hálaáldozatomat mutatom be neki, a Magasságbelinek.»

S mikor e szóra egyházmegye-szerte felhangzik a hívő nép buzgó imádsága — azt az áldást is töltse be a minden áldások Istene, melyet a hívő nép egygyé vált szive küld fel égbe, — a szeretet jutalmazó Istenéhez.

A győri püspöki megye aranymisés papjai,

1896 január 11-én.

MAYRHOFER JÓZSEF, pápai praelatus, győri prépostkanonok	11.	évben.
PREVAREK FERENC, pápai kamarás és iványi plebános	10.	«
LEGÉNY ÁDÁM, a sz. László-collegium tagja	10.	«
NOGÁLL KÁROLY, v. püspök, püspöki helyettes	6.	«
HORVÁTH FERENC, tatai apátplebános	6.	«
CSERMELYI IGNÁC, nagyigmándi plebános	5.	«
FLASKÁR ANTAL, téthi esperesplebános	4.	«
FRTZ FERENC, lövői esperesplebános	4.	«
KISFALUDY ISTVÁN, beledi plebános	3.	«
KÁR KÁROLY, szentszéki ülnök	3.	«
PÁJER MIHÁLY, szent-margiti plebános	2.	«
Dr. BERTHA JÁNOS, győri éneklőkanonok	2.	«
MESTER ISTVÁN, győri őrkanonok	2.	«
GELBMANN MÁRTON, soproni kanonok	2.	«
ZECHMEISTER GÁSPÁR, soproni apátkanonok	2.	«
SÜLLEY ENDRE, kövesdi plebános	1.	«

Felhasznált kutforrások:

- GEORGIUS FEJÉR: Codex Diplomaticus.
PRAY: Specimen Hier. Hung.
P. ROMANUS: Syllabus Præs. Jaurinensium.
P. ROMANUS: Supplementum ad Syllab.
KÁROLYI LŐRINC: Speculum Jaur. Ecclesiæ.
KATONA: Hist. crit. Regn. Hung.
Győri karmeliták írott krónikája.
FRAKNÓI: Bakocz Tamás.
TÖRÖK JÁNOS: Magyarország primása.
PÉTERFFY: S. Conc. Eccl. R. C. in Regn. Hung.
CZEH JÁNOS: Győr vármegye főispánjairól.
ZALKA JÁNOS: Magyarország hercegprimásának aranyáldozata.
ZALKA JÁNOS: Szentek élete.
LÁNYI KÁROLY: Magyar Egyháztörténelem.
DR. SZELY LAJOS: Series Epp. Jaur. (Schematism. anni 1877.)
VENCZELL ANTAL: Jubilaris primások.
Győri püspöki körlevelek.
KOVÁCS IGNÁC: A győri püspökség megalapítása. (M. Sion.)
DR. BALICS LAJOS: Magyar. Egyháztörténet.
Emlékkönyv Simor János aranymiséjére.
Emlékkönyv Zalka püspök főpásztori jubileumára.
WALTER: Simor János emlékezete.

Ecce Sacerdos Magnus.

Andante religioso, quasi marziale.

Alexius Kontor.

SOPRANO.
ALTO.

TENORE.
BASSO.

ORGANO.

The musical score is written for Soprano, Alto, Tenor, Bass, and Organ. The tempo is 'Andante religioso, quasi marziale'. The key signature has three flats (B-flat, E-flat, A-flat) and the time signature is common time (C). The organ part is marked with 'f' (forte) and 'ff' (fortissimo) dynamics. The vocal parts enter with the lyrics 'Ec-ce Sa-cer-dos Mag-nus, Ec-ce Sa-cer-dos Mag-nus, qui in di-e-bus'. The organ accompaniment features a prominent bass line with a 'Ped.' (pedal) marking. The score continues with the lyrics 'su-is pla-cu-it pla-cu-it De-o. Non est in-ven-tus in-ven-tus'. The organ part continues with a 'p' (piano) marking and then returns to 'f' and 'ff' dynamics. The score concludes with a final organ flourish.

si-mi-lis il-li il-li qui con-ser-va-ret le-gem Ex-cel-si.

mf *p* *pp*

Al-le-lu-ja, al-le-lu-ja, al-le-lu-ja, al-le-lu-ja!

p *smz. ten.* *f* *ff rit.*

1. 2.

p *smz. ten.* *f* *ff rit.*

senza Ped.

pp

